

تورم بی بنیان

برآیند عوامل غیراقتصادی و تصمیمات نادرست سیاستی، بخشی از تورم کنونی را از مسیر طبیعی خارج کرده است

محمد حقگو

economice@khorasannews.com

تورم در ایران به تجربه‌ای روزمره تبدیل شده که آینده را کوتاه می‌کند، تصمیم‌ها را عصبی می‌سازد و رفتار اقتصادی را از منطق تهی می‌کند. مسئله فقط گران شدن کالاها نیست؛ مسئله این است که قیمت‌ها، اغلب پیش از آن‌که افزایش هزینه‌ها به‌طور کامل محقق شود، افزایش می‌یابند؛ گویی اقتصاد، آینده‌ای بدبینانه را از پیش زندگی می‌کند. دلایل و عوامل این بخش از تورم که شاید بتوان آن را بدون ارتباط با متغیرهای بنیادین اقتصاد دانست، چیست؟

از یک منظر این موضوع کاملاً قابل حدس است که با افزایش رشد نقدینگی، تورم نیز افزایش یابد. پژوهش‌های رسمی از جمله گزارش شماره ۱۸۹۱۸ مرکز پژوهش‌های مجلس نشان می‌دهد که رشد نقدینگی منشأ بلندمدت تورم در ایران است. اما همان‌جانب‌یز به این موضوع اشاره شده که شوک‌های ارزی در حکم محرک‌های اصلی کوتاه مدت تورم نقش ایفا می‌کنند. در این رابطه بررسی انجام شده توسط ما کنالی کارشناس اقتصادی که دوم دی ماه در «اقتصاد معاصر» منتشر شده نیز به وضوح نشان می‌دهد بر خلاف رشد نقدینگی، رشد ماهانه نرخ ارز در آذر امسال، به طور محسوسی از رشد نقدینگی بیشتر شده است. در نتیجه به نظر می‌رسد هر آن چه پیرامون تورم در ماه‌های اخیر باید بررسی شود، از جمله ریشه‌های طبیعی و غیرطبیعی نرخ تورم، عمدتاً ریشه در جهش‌های ارزی دارد.

متهمان تورم غیرطبیعی

امار صد خبرها و تحلیل‌ها در ماه‌های اخیر نشان می‌دهد که مجموعه‌ای از اخلاخ‌های نهادی و تصمیمات غیر همر استا موجب شده تا بازار ارز و به تبع آن نرخ ارز تحت تأثیر قرار گیرد و از این منظر به‌طور غیر عادی به تورم دامن زده شود. **سوءتدبیر فنی در صادرات نفت:** گزارش ۳۰ دی همین صفحه با عنوان پشت پرده نفتی جهش دلار، بخشی از ابعاد یک سوءتدبیر نفتی را آشکار کرد؛ موضوعی که به خودزنی در کانال‌های صادرات نفت تعبیر شد. به گفته حسینی کارشناس اقتصاد انرژی وزارت نفت در سال جاری با اتخاذ راهبرد متنوع سازی فروش و صادرات نفت، اقدام به ایجاد کانالی موازی کانال قبلی (که ذیل شرکت نیکو فعال بوده) کرد. در این فرایند، به جای این که ساختار قبلی حمایت و ساختار جدید تقویت شود،

عملاً ساختار قبلی تضعیف شد. اثر این اقدام بر صادرات نفت، این بود که عملاً این دو ساختار موازی در رقابت با یکدیگر (به ضرر صادرات نفت کشور)، اقدام به افزایش تخفیف‌های نفتی در صادرات نفت به پالایشگاه‌های چینی کردند. کار به جایی رسید که شکاف معمول دو دلاری قیمت نفت ایران با نفت کشورهایی مانند روسیه در صادرات به چین، به شدت عمیق شدو به نزدیک ۱۰ دلار نیز رسید.

این رقابت و تخفیف‌های مخرب که نظیر آن در بین حوزه‌های صادراتی کشور در سال‌های گذشته (مثلاً صادر کنندگان به روسیه) نیز دیده می‌شود، کشور را از حدود ۲ میلیارد دلار درآمد نفتی محروم کرد. از سوی دیگر در اثر بی تدبیری‌های صورت گرفته، میزان نفت روی آب ایران نیز افزایش یافت. بررسی‌ها نشان می‌دهد نزدیک به حدود ۴۰ تا ۵۰ میلیون بشکه نفت صادراتی به چین به صورت فیزیکی منتقل و تحریم‌ها دور زده شد، اما به خاطر موازی کاری صورت گرفته، این میزان نفت به فروش نرفت. این اتفاق نیز حدود ۳ میلیارد دلار صادرات نفت کشور را کاهش داد.

سوء تدبیر در حوزه بازگشت ارز توسط تراستی‌ها: اگرچه تراستی‌ها یا همان شرکت‌های انتقال دهنده ارزهای نفتی به داخل کشور، سابقه چندین ساله‌ای در ساختار نفتی کشور دارند، اما اظهارات کارشناسان نفتی نشان می‌دهد عدم بازگشت به‌موقع و شفاف ارزهای نفتی توسط تراستی‌ها، کشور را از دسترسی به حداقل ۷ میلیارد دلار در این بخش محروم کرده است. این که دلیل این مسئله چه بوده، موضوعی است که به‌طور شفاف مشخص نشده است.

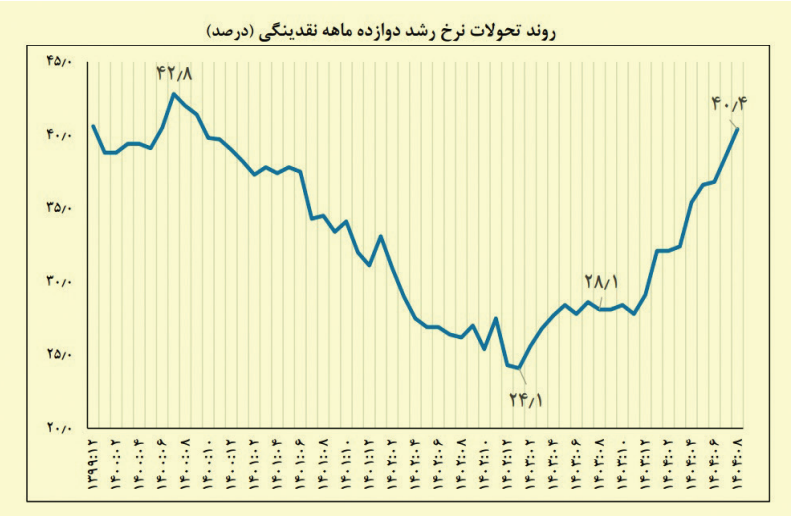
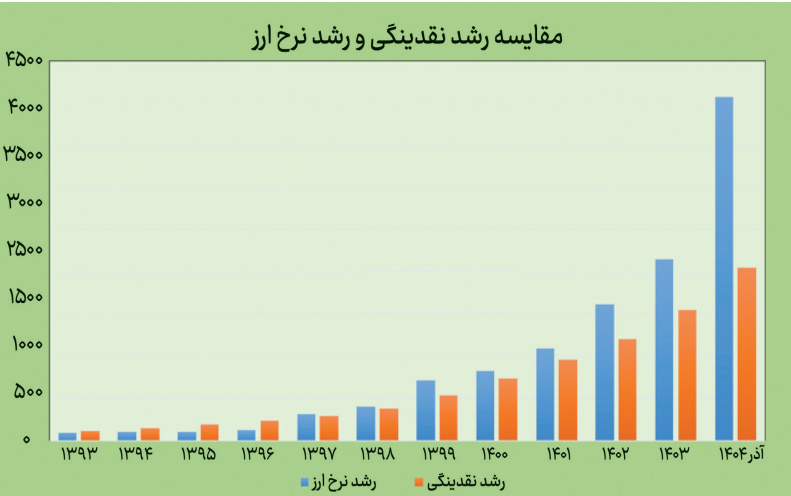
آسیب جراحی‌های همزمان اقتصادی: در ماه‌های اخیر، دولت دو جراحی بسیار حساس را همزمان در حوزه ارزی اجرا کرد. نخست حذف ارز ترجیحی که اظهارات حسینی رئیس کمیسیون اقتصادی مجلس نشان داد عملاً اتمام ارزهای ترجیحی موجب شد و دولت به ناچار آن را حذف کرد. دوم حذف تالار اول ارزی و انتقال عرضه ارز صادر کنندگان به تالار دوم ارزی که به معنی افزایش نرخ ارز واردات کالاها بود. این موارد موجب شده تا هم اینک تورم نه صرفاً در کالاهای خوراکی

بلکه در کالاهای غیر خوراکی نیز قابل توجه باشد. به این ترتیب نرخ تورم نقطه‌ای دی ماه، به رکورد ۶۰ درصد، نرخ تورم دوازده ماهه به ۴۴/۶ درصد و نرخ تورم ماهانه به ۷/۹ درصد رسید. همچنین نرخ تورم نقطه‌ای خوراکی در دی ماه به ۹۰ درصد و کالاهای غیر خوراکی به ۴۵/۳ درصد افزایش یافت. این در حالی است که به نظر می‌رسد بخشی از اثرات تورمی جراحی‌های ارزی هنوز در ماه‌های بعدی ادامه داشته باشد. همچنین ناگفته نماند که تصمیم دولت در تغییرات نرخ بنزین به عنوان لنگر دیگر تورمی که آن هم به فاصله کمی از سیاست‌های ارزی جدید اجرا شد، از منظر تغییرات فصلی نرخ بنزین جایگاه‌ها، احتمالاً بر انتظارات تورمی اثر گذار خواهد بود.

چالش نبود چشم انداز واقعی

در کنار عوامل فوق، کارشناسان اقتصادی معتقدند چالش دولت برای تعریف چشم انداز واقعی برای اقتصاد نیز به تعمیق نااطمینانی‌های موثر بر تورم اثر گذار بوده است. بعد از جنگ ۱۲ روزه این پدیده در اقتصاد ایران ایجاد شده که اصطلاحاً اقتصاد ایران وارد دوران تعلیق نه جنگ نه صلح شده است. هر چند فضای رسانه‌ای و مجازی، در غیاب سیاست ارتباطی معتبر دولت، به تشدید و تثبیت انتظارات تورمی کمک کرده، اما در حال نبود پاسخ اقتصادی گویا و موثر موجب شده است تا این فضای نااطمینانی بر نرخ ارز سایه بیفکند.

در همان زمان برخی کارشناسان تصریح می‌کردند دولت باید ضمن به کارگیری روش‌های کوتاه مدت برای رشد اقتصادی، در زمینه تعریف چشم انداز بلندمدت اقتصادی برای سرمایه‌گذاران و فعالان اقتصادی برنامه ریزی کند. **تعریف چشم انداز با مسکن:** مهم‌ترین صنعت در این راستا صنعت ساختمان و مسکن است که فرصت اصلی آن، فقر شدید عرضه در سال‌های اخیر بوده است. در آن‌جا به یک خطای مهم دولت اشاره و تاکید شد که دولت باید ضمن پرهیز شدید از مسکن سازی، به سمت عرضه گسترده زمین‌های حاکمیتی درون بافت شهرها و هدف گذاری اعتباری برای وام خرید مسکن برای اقشار پایین دست (از طریق نظیر صندوق‌های ساخت مسکن)

ادامه دارند و مردم نمی‌دانند نقطه تعادل جدید کجاست. در چنین شرایطی، انتظارات تورمی غیر معمول ممکن است دیگر واکنشی به شوک نباشد بلکه حتی به عادت تبدیل می‌شود! در مجموع، تورم امروز ایران، بیش از آن که صرفاً نتیجه رشد نقدینگی باشد، حاصل تلاقی سیاست‌های ناپایدار، اخلاخ‌های نهادی و انتظارات بی لنگر است. مهار آن، نه با دستور، نه با سرکوب قیمتی، و نه با انکار واقعیت ممکن است. آنچه می‌تواند این چرخه را بشکند، بازسازی اعتماد از طریق سیاست گذاری قابل پیش بینی، شفاف و دارای افق روشن است. بدون آن، حتی اگر متغیرهای پولی هم مهار شوند، تورم راه خود را از مسیرهای غیرطبیعی پیدا خواهد کرد.

برود. این کار علاوه بر تأثیر گذاری بر نرخ بهره بازار آزاد، موجب نقدشونده شدن بازار مسکن (و در کنار آن زمینه سازی برای هدم نقدینگی در اقتصاد)، عرضه دارایی‌های سرمایه‌ای به طور هدفمند در اقتصاد و همچنین به راه افتادن زنجیره‌ای از صنایع در کنار ساخت مسکن با این اوصاف خواهد شد. این راهبرد زمینه را برای تضمین سطحی از رشد اقتصادی تا چندین سال می‌تواند فعال کند.

ابهام در زمان بندی جراحی اقتصادی: نکته قابل تامل دیگر در خصوص چشم اندازهای اقتصاد این است که اقتصاد ایران نمی‌داند این دوره گذار، کی و چگونه به پایان می‌رسد. فعال اقتصادی نمی‌داند نرخ ارز به چه الگویی متعهد است، سیاست گذار نمی‌گوید جراحی‌ها تا کجا

هفتمین سالگرد درگذشت پدر مهربانمان مرحوم حاج غلام رضا فرامری

و ششمین سالگرد درگذشت برادر عزیزمان مرحوم حاج محمد فرامری

و یادبود مادر عزیزمان مرحومه مغفوره حاجیه خانم خدیجه فرامری

را گرامی می داریم. روحشان شاد و یادشان همیشه جاودان

خانواده فرامری

جناب آقای مهندس ناظران

با تأسف فراوان درگذشت خواهر گرامیتان را تسلیت عرض نموده، برای آن مرحومه علو درجات و برای جنابعالی و سایر بازماندگان صبر و بردباری آرزو می نمایم.

خلیل زنجیری

محمود آبادهای

می گذرد...

با دلی غمگین سر تسلیم به تقدیر الهی فرود می آوریم و برای روح بزرگ آن مرحوم با نثار فاتحه‌ای طلب رحمت و آرامش الهی داریم.

همسر و فرزندان

خاندان معزز ناظران الفتی و قاسمیه

مصیبت وارده را تسلیت عرض نموده و از خداوند برای شما صبر و شکیبایی خواستاریم.

نصراله زاده و بانو

جناب آقای مهندس تر کاشون عزیز

فقدان پدر گرامیتان را تسلیت عرض نموده برای شما و خانواده محترمتان صبر آرزو مندیم.

انوش و اصلا ن حافظی

خیر گرانقدر جناب آقای مهندس علی ناظران

عضو محترم هیأت امناء بنیاد حامیان دانشگاه فردوسی

با نهایت تأسف و تأثر درگذشت خواهر گرامیتان

خانم ملیحه ناظران

را به حضر تعالی و خانواده محترمتان تسلیت عرض نموده برای آن مرحومه علو درجات و برای بازماندگان صبر و شکیبایی مسئلت می نمائیم.

اعضاء هیأت امناء، هیأت مدیره و مدیر عامل بنیاد حامیان دانشگاه فردوسی

برادر گرانقدر جناب آقای مهندس علی ناظران

ضایعه درگذشت خواهر گرامیتان را به شما و خانواده محترمتان تسلیت عرض می نمائیم.

«از خداوند منان برای شما و سایر بازماندگان سلامتی و صبر آرزو مندیم»

حمید مستشاری، فرامرز یغمایی، رضا حمیدی